Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 4 (9686) | 1975 чылдың январь 5, воскресенье | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

СЭКП Төп Комитединиң партияга, совет улуска Кыйгырыын республиканың ажылчы чоннары, бүгү совет улус-биле бир дөмей улуг сонуургал-биле таныжып, чуректиң ханызындан деткип турар.

«Тыва көдээ тудуг» трестиң автобаазазында эш С. Митряшкинге удурткан чолаачылар бригадазы тодарадыкчы чылдың планын үш ай бурунгаар күүсеткен. Мурнакчы бригаданың кежигүннери дүүн СЭКП ТК-ниң Кыйгырыын таныжып турда оларны бистиң фотокорреспондентивис А. Содунам чурукка тырттырган.

ДООЗУКЧУ ЧЫЛДЫҢ БАШТАЙГЫ ХҮННЕРИНДЕ

ЧААЧЫЛДА ЧАА СОРУЛГАЛАР

Тоску беш чылдың доозукчу чылы — 1975 чыл эгелээн. Чаа чыл эгелеп турар баштайгы хүннерде күш-ажылчы коллективтер, ажыл-ишчи бүрүзү бодунуң кылып бүдүрген ажыл-ижин, эрткен оруун түңнегилер, келир үеже бурунгаар көрүп, чаа планнарны, сорулгаларны тургузуп алыры чаагай чаңчыл апарган.

Чап-чаа үдээнивис 1974 чыл эгелеп турда, партия болгаш чон ону тоску беш чылды хуусаа бетинде күүседир дээш демиселдин тодарадыкчы чылы деп адаан. Бүгү улустуң социалистиг чарыжын көстүп көрбээн хемчээлге калбарткан, ажыл-ишчилерниң чогаадыкчы чоруун болгаш күш-ажылчы көдүрлүүшкүнүн улам бедиткен 1974 чыл беш чылдың салым-чолунуң ёзулуг-ла тодарадыкчы чылы болган. Эрткен чыл доостур мурнунда-ла республиканың бүгү булуңнарындан чыл планын хуусаа бетинде күүсетиниңиң дугайында күш-ажылчы рапорттар колхоз, совхозтардан, үлетпүр бүдүрүлгелериннен, тудуг, транспорт, садыг болгаш амыдырал хандырылга организацияларындан ээлээн.

«Тыва көдээ тудуг» трестиң автобаазазының чолаачылары, Каа-Хем хөмүр-даш разрезиниң дагжылары, Терлиг-Хаяның болгаш Хову-Аксының металлургтары, Кызылдың алгы заводунуң ажылчыннары, «Тыва даг-дүгү» комбинаттың ажылишчилери болгаш оон-даа өске коллективтер чыл планын хуусаа бетинде күүсеткенин рапорттаан.

Республиканың ажылчы чоннарының социалистиг чарыынга бистиң аныяк ажылчын аңгывыс эки түңнелдерни чедип ап турар. Республика үлетпүрү тодарадыкчы чылда ниити продукция бүдүрериниң планын 102,3 хуу күүсеткен болгаш улус ажыл-агыйынга, чоннуң хереглелинге 2 млн. ажыг рубльдиг продукциязын пландан ажыр бүдүрген.

Тываның көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери эрткен чылын база-ла багай эвес түңнелдерлиг ажылдаан. Күрүнеге дүк садарының чыл планы 104,1 хуу, суттуу—100,4 хуу күүсеттинген. Зөт садарының планы күүсеттинген. Агаар-бойдустуң байдалдары таарымча чок болган-даа болза, Чеди-Хемчик, Таңды, Бии-Хем болгаш Каа-Хем районнарның ажыл-агыйлары мал болгаш чер ажылының продуктулуг чоруун бедидер талазы-биле чамдык эки көргүзүглерни чедип алган.

Капитал тудуг, бараан саарылгазы, чонга ачы-дуза чедириниң, улус ажыл-агыйының чүүгүн сөертүрүүнүң хемчээли донтаамал өзүп, кол-кол көргүзүглери күүсеттингилээн.

Тоску беш чылдың доозукчу чылында бистиң мурнуауста улуг сорулгалар туруп турар. Ол сорулгалар республиканың Дээди Совединиң чоокта чаа болуп эрткен сессиязында тодараттынган. Тыва АССР-ниң 1975 чылда улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң планында үлетпүр продукциязын ниитизи-биле 101 млн. рубльге бүдүрерин көрген, ол болза, эрткен чылда турганындан 10,7 хуу хөй боон турар. Ол-ла чылга деңнээргe продукция сайгарарының хемчээлин 9,6 хуу өстүрер ужурлуг бис. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн 8,2 хуу өстүрери көрдүнген.

Көдээнің ажыл-ишчилериниң мурнунда улуг сорулгалар салдынган. Бо чылын көдээ ажыл-агыйның ниити продукциязын бүдүрерин эрткен дөрт чылдарның чыл бүрүдеги ортумак хемчээлинге деңнээргe 30 хуу өстүрери көрдүнген. КҮРҮНЕГЕ 31 МУҢ ТОННА ЗӨТТИ, 2805 ТОННА ДҮКТҮ БОЛГАШ 85 МУҢ ТОННА ТАРААНЫ садары планда көрдүнген.

Бо болза беш чылдың ниити көргүзүглерин күүседирин хандырар ужурлуг сан-чурагайдар болур. Ол улуг сорулгаларны боттандырары күш-ажылчы коллективтиң бүрүзүнүң эң күжениишкинниг ажылдаарындан хамаарлыг. Чаа чылдың социалистиг хүлээлгелерин ажылдап кылып, бадылап турар амгы үеде үлетпүр болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң ажыктыг чоруун бедидеринче, иштики курлавырларны дилеп тыварынче, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринче, ылаңгыя продукцияның шынарын экижидеринче онза кичээңгейни салыр херек. Ол көргүзүглер социалистиг хүлээлгелериниң, үтүштур алган планнарның кол негелдери болган турар ужурлуг.

1975 чыл болза тоску беш чылды доозарының, Ада-чурттуң Улуг дайынга Тиилелгениң 30 чыл болган оюн демдеглээриниң, юбилейжи онгу беш чылдың болгаш партияның XXV съездизиниң бүдүүзүнүң чылы болур дээрзин өйзалап чугаалаар апаар. Чер-черде партия, совет, хөй-ниити болгаш ажыл-агый органнары чон ортузунга политиктиг болгаш агитас-массалыг ажылдарны чорударда бо үүлдерни кол кичээңгейге алыр ужурлуг.

«1975 чылдың планныг онаалдаларын долдур болгаш ажыр күүседири дээш, бүдүрүлгениң ажыктыын бедидери дээш, беш чылды чедиишкиннии-биле доозары дээш социалистиг чарышты делгереңгей калбартырынче ажылчыннарны, колхозчуларны, специалистерни, эртемденнерни, бүгү совет кижилерни СЭКП Төп Комитеди кыйгырып тур» деп СЭКП Төп Комитединиң Кыйгырыында бижээн. Ол чалбыыштыг сөстер бистиң республикавыстың ажылчы чоннарын бо чаа чылда улам-на күш-ажылчы сорук киирип тур.

ЧАА ХҮЛЭЭЭЛГЕЛЕР

Жданов аттыг совхозтуң малчыннары кыштаглаашкынга эки белеткенип, хойнуң 4 чаа кажаазын немей туткан болгаш 21 кажааны септээн. Малды хүр-менди кыш ажырары-биле олар мал чеминге 807 тонна ногаан суланы, 150 тонна будук-бүрүнү, 600 тонна саваңны, 354 тонна сигенни белеткээш, кыштагларда чедирген.

Совхозтуң ишчилери тодарадыкчы чылда күш-ажылчы чедиишкиннерлиг ажылдаанын чоокта чаа болуп эрткен малчыннар хуралынга демдеглээн болгаш беш чылдың сөөлгү чылында малдан алыр продуктуларны бүдүрерин болгаш ону күрүнеге садарын көвүдедири-биле чаа хүлээлгелерни алган.

Күрүнеге 49 тонна дүктү, 350 тонна эътти дужаар болгаш төрүүр 100 баш малга онааштыр 90 анай, хураганны, 80 бызааны, 75 кулунну камгалап, хой бүрүзүнден 2,6 кг дүктү кыргып алырын ол хүлээлгелерде айыткан. Мал чеминге 560 тонна сигенни белеткээр, 610 тонна өдекти бөлер болгаш чуртталга бажыннарының, мал кажааларының септелгезин сентябрь 20-де бүрүн доозарын ждановчулар хүлээнгеш, бот-боттарын чарышче кыйгырышкан.

Д. ШУЛУУ.

Улуг-Хем район.

Партияның Кыйгырыына харыы кылдыр

№ 48 тудуг эргелелиниң шеверлекчилер бригадазы СЭКП ТК-ның Кыйгырыын улуг сонуургал-биле танышкан. Дөрткү микрорайонуң № 8 бажыңына митинг болган. Штукатуржулар, будукчулар, чазаныкчылар анаа чыылган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады М. В. Сафронова анаа чүве чугаалааш, беш чылдың доозукчу чылында шалыпчы ажыл-биле СЭКП ТК-ның Кыйгырыына харыылаарынче тудугжуларны кыйгырган.

Боттарының эштериниң өмүнээзинден штукатуржуларның бригадири Е. С. Бизиева болгаш чазаныкчыларның бригадири М. В. Горбачевский ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кыйгырыын деткээн. Беш чылдың сөөлгү чылында бригадалар күш-ажылчы күжениишкиннерин улам бедидер болгаш бажыңнарның тудуун эки шынарлыг кылыр дээш бүгү күжүн үндүрер дээрзин олар бүзүреткеннер.

— Кызылдың ажыл-ишчилеринге чаа бажыңнарже көжери улам хөй болзун!—деп, ол тудуг эргелелиниң ажылчыннарының СЭКП ТК-ның Кыйгырыына харыызы ындыг болган.

(Бистиң корр.).

Харыысалга дугайында чугаа

НЕГЕЛДЕНИ БЕДИДЕР ХЕРЕК

Көдээ специялистериниң болгаш мал ажылынга хамаарыгалыг бүгү кижилериниң харыысалгазын бедидер дугайында хөй-чүүт чугула айтырыгны калбаа-биле чугаалажып көрүп «Шын» солун бодунуң арыннарынга организастап турары черле чүүлдүг-дүр. Бо дээрге өйү келген айтырыг. Мен анаа хамаарыштыр бодумнуң бодалымны чугаалап көрейн.

Көдээ ажыл-агыйның специалистериннен хөй чүүлдер хамааржыр. Олар дээрге, будүрүлгенин организакчылары болгай. Специалистер кайы хире мергежилдиг, чогаадыкчы, тывынгыр ёзу-биле ажылдап турар болдур, будүрүлгенің чедиишкини оон хамааржыр. Чамдык специалистер бодунуң бедик ажылына төлептиг болуп, кызымакчай ажыл-ижи-биле көдээ ажыл-агый будүрүлгезин хөгжүдериңе улуг улуг-хуузун киирип турар. Бистиң «Мурнакчы» колхозтуң кол бухгалтери Моңгуш Күнзеп ыңдыгларының бирээзи. Ол колхозтуң бухгалтерия аппарадынга 16 чыл ажылдаан. Ол бодунуң кызымак, шудургу, ак сеткилдиг күш-ажылы-биле колхозчуларның хүндүткелиг чаалап алган. Ам колхозта отчёт-учётту эки тургускан. Ажыл-агый чыл бүрүде арыг орулганы ап турар. Маңаа кол бухгалтер Моңгуш Күнзепиң киирген үлүү улуг.

Мурнунда «Мурнакчы» колхозтуң даргазы турган Хертек Кудурукпайны база-ла чогаадыкчы иштің кижизи деп чугаалап болур. Ол колхоз будурулгезинге 18 чыл дургузунда ажылдап келген. Ол ышкаш аныяк специалистер мал эмчилери Аптылы Байлак-оол, Анатолий Лаппа оларның тызымак, инициативалыг, идепкейлиг чоруун демдеглээр херек.

Оон-биле чергелештир колхозта чамдык специалистер боттарының эрге-хүлээлгезин чедир боттандырбайн турар чорук база бар. Бир тээ бо айтырыгны чугаалажып турар болганда, багай ажылдап турар специалистерни база адаар апаар. Чижээ, колхозтуң кол зоотехниги турган. Михаил Ичин-Норбу онаашкан ажылынга харыысалга чок болуп, мал ажылынга кичээнгей салыр херек. Оон-биле чергелештир колхозтуң даргазы, мал ажылынга хамаарыгалыг бүгү кижилериниң харыысалгазын бедидер дугайында хөй-чүүт чугула айтырыгны калбаа-биле чугаалажып көрүп «Шын» солун бодунуң арыннарынга организастап турары черле чүүлдүг-дүр. Бо дээрге өйү келген айтырыг. Мен анаа хамаарыштыр бодумнуң бодалымны чугаалап көрейн.

Көдээ ажыл-агыйның специалистериннен хөй чүүлдер хамааржыр. Олар дээрге, будүрүлгенин организакчылары болгай. Специалистер кайы хире мергежилдиг, чогаадыкчы, тывынгыр ёзу-биле ажылдап турар болдур, будүрүлгенің чедиишкини оон хамааржыр. Чамдык специалистер бодунуң бедик ажылына төлептиг болуп, кызымакчай ажыл-ижи-биле көдээ ажыл-агый будүрүлгезин хөгжүдериңе улуг улуг-хуузун киирип турар. Бистиң «Мурнакчы» колхозтуң кол бухгалтери Моңгуш Күнзеп ыңдыгларының бирээзи. Ол колхозтуң бухгалтерия аппарадынга 16 чыл ажылдаан. Ол бодунуң кызымак, шудургу, ак сеткилдиг күш-ажылы-биле колхозчуларның хүндүткелиг чаалап алган. Ам колхозта отчёт-учётту эки тургускан. Ажыл-агый чыл бүрүде арыг орулганы ап турар. Маңаа кол бухгалтер Моңгуш Күнзепиң киирген үлүү улуг.

Мурнунда «Мурнакчы» колхозтуң даргазы турган Хертек Кудурукпайны база-ла чогаадыкчы иштің кижизи деп чугаалап болур. Ол колхоз будурулгезинге 18 чыл дургузунда ажылдап келген. Ол ышкаш аныяк специалистер мал эмчилери Аптылы Байлак-оол, Анатолий Лаппа оларның тызымак, инициативалыг, идепкейлиг чоруун демдеглээр херек.

Оон-биле чергелештир колхозта чамдык специалистер боттарының эрге-хүлээлгезин чедир боттандырбайн турар чорук база бар. Бир тээ бо айтырыгны чугаалажып турар болганда, багай ажылдап турар специалистерни база адаар апаар. Чижээ, колхозтуң кол зоотехниги турган. Михаил Ичин-Норбу онаашкан ажылынга харыысалга чок болуп, мал ажылынга кичээнгей салыр херек. Оон-биле чергелештир колхозта чамдык специалистер боттарының эрге-хүлээлгезин чедир боттандырбайн турар чорук база бар. Бир тээ бо айтырыгны чугаалажып турар болганда, багай ажылдап турар специалистерни база адаар апаар. Чижээ, колхозтуң кол зоотехниги турган. Михаил Ичин-Норбу онаашкан ажылынга харыысалга чок болуп, мал ажылынга кичээнгей салыр херек.

Чарыш — массаның чогаадылгазы

ИДЕПКЕЙНИҢ ҮНДЕЗИНИ

Бүдүрүлгениң ажыктыын бедидериге, продукцияның шынарын эжижидеринге бир кол чүүл болза, калбаа-биле нептереткен, дээштиг организастаан социалистиг чарыш. «Тыва кобальт» комбинаттың дирекциязы, партия, профэвилел болгаш эске-даа хөй-ниити организациялары ажылчыннарның, инженер-техниктит ажылдакчыларның күш-ажылчы болгаш политиктиг идепкейин бедидип, оларның күжүн планныг онаалдаларны хуусаа бетинде күүседириниче мөөнеел, күш-ажылчы коллективтерге социалистиг чарышты дээштиг кылдыр организастаарыныа үглангаң ажылдарны күштелдиргеи.

Социалистиг чарыштың хевирлерин билдилиг ажыглап, ону организастаарын улам сайзырангайындарының ленинчи принциптерин удуртулга болдурган, партия организациязы бүгү коллективтерде, бригадаларда ажыл-ишчилериң арзында калбарган чарышка удуртулганы эжижиериің хемчегерии ап турар. Үк айтырыгны партбюроларга, парткомнуң болгаш коммунистерниң, профэвилел организацияларының хуралдарына „доктаамал чугаалажып турар. Ол ышкаш ындыг хуралдар бүдүрүлге участоктарына, цехтерге ой-ойде эртип турар болгаш аңаа коммунистериң идепкейи база дыка бедээн.

Хуралдарга үүгле коммунистер эвес, эске-даа ажылчыннар идепкейлиг киржип, чарышты калбак нептерелдиг кылдыр организастаарыныа боттарының сүмелерин, саналарын киирип турарлар. Ынчангаш чарыштың негеллезин ажылдап кылырда бүдүрүлгениң күчү-шыдалынга, бар аргаларынга, курлавырларынга үндезилээрин чедип алган. Маңаа моральдыг болгаш материалдыг идиг берииишкинин, шаңнал-макталды чоп ажыглаарының негеллезин база ажылдап кылган.

1973 чылда комбинат ажылагыйжы чаа реформаже киргени-биле холбаштыр бүдүрүлгеге материалдыг идиг берииишкинин болгаш шаңнал фондузун тургусканы, чарыштың шаңнал-мактал талазы-биле негеллезин амыдыралга боттандырарынга улуг идигни берген. Эрткен чылын ол фондунуң түүү 10 муң рубль болган. Социалистиг чарыштың квартал түүнелинде тиилээн цехтерге шилчиир Кызыл тукту болгаш 150-ден 400 чедир рубльдің шаңналын тыпсып турар.

Комбинаттың бүгү күш-ажылчы коллективтери, ажылчыннары, инженер-техниктиг ажылдакчылары кижи бүрүзү чарышта хаара туттунган. Чамдык коллективтер үргүлүү тиилекчилер боол, шаңналларны доктаамал ап турар апарган. Ылаңгыя энергетика, гидрометаллургия, септелге-механика болгаш даг цехтери социалистиг чарышка тиилээш шаңнал-мактәлды каш удаа алганнар. Мурнакчы коллективтериң бүдүрүлгечи чедиишкиннери ала-чайгаар чедип келбес. Ында ажылдап турар кижи бүрүзүнүң онаашкан ажылынга харысалгазының „чогаалыкчы ак сеткилдиг ажылының түүнели болуру чугаажок.

Ажыл-ишчилериң чүткүлдүг күш-ажылы, күзел-соруунуң кол сорук киирикчизи — экономикага үндезилээн, амгы үениң негелдези-биле дүүштүр дээштиг организастаан социалистиг чарыш-ла болгай. Ынчангаш комбинаттың партия организациязы мурнакчы бүдүрүлгелериниң, ажылчыннарның дуржулгазын нептереднинче кичээнгейни улгаттырган. Чарышты администрация, профэвилел организациялары-биле кады он хонуктап, айлап, кварталдап түүнелин үндүргеш, ол дугайын хана солуннарга, агитхуудустарга калбаа-биле бижип, бүдүрүлге бүрүзүнүң көргүзүүн самбырларга көргүзерин ораалдажып турар. Ону түүнеп турар үеде үүгле бүдүрүлгечи көргүзүгүү эвес, ында күш-ажылдың сагыыга-чурумун болгаш өскедаа талаларын барымдаалап, ону хандыр анализтеп турар. Ам тус-тус кижилериң чарыжын хүнүнүң түүнеп көөр сорулганы салган. Чижээ, даг цехинде ажылдап турар бригадаларның хүн нормазының күүселдезин графиктиг метод ёзугаар демдеглеп турар апарган.

Бригадаларның болгаш ажылчыннарның хууда чарыжының тиилекчилериңге комбинаттың «Эң эки ажылчыны», «Эң эки бригадазы» деп атты тыпсып турар. Инженер-техниктиг ажылдакчыларның болгаш бүдүрүлге мастерлериниң аразында чарышты чыл төнчүзүнде түүнеп, мурнакчыларга «Эң эки инженер», «Эң эки техник», «Эң эки бүдүрүлге мастери» деп херечилелдерни, акша шаңналдарын тыпсып турар.

Социалистиг чарыштың дээди хевири — күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөрүүнүң шимчээшкинниде комбинатта ажылдап турарларның 75 хуузу хаара туттунган. 451 мурнакчы ажыл-ишчи коммунистиг күш-ажылдың шалынчызы деп бедик атты боттарының кызымаккай күш-ажылы-биле, ак сеткилдиг, идепкейлиг хөй-ниитничи ажыл-херээ-биле чедип алган. Ам бо хүннерде ол бедик атты чедип алыр дээш 492 кижи демисежип турар. Төп лаборатория, септелге-механика цеги болгаш гидрометаллургия цехтериниде комсомолчу-аныяктар ээлчээ «Коммунистиг күш-ажылдың коллективтери» деп бедик атты эдилеп турар. Ол бедик атты чедип алыр дээш демиселде 19 коллектив хаара туттунган.

Бүгү күш-ажылчы коллективтери, ажыл-ишчилери сорук киирген чарыштың ачызында, пинтизи-биле комбинат 1974 чылда бүдүрүлге көргүзүглериниң талазы-биле эвээш эвес чедиишкиннерлиг болган.

Республиканың улетпүр бүдүрүлге, тудут, транспорт организацияларының аразында калбарган социалистиг чарышка комбинат чамдык кварталдарда тиилекчи боол үнгеш, СЭКП обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, облпрофсөвүлелдиң болгаш ВЛКСМ обкомунуң шилчиир Кызыл тугу-биле болгаш 1 черге ниң диплому-биле шаңнаткан. Үшкү квартал коллектив продукция бүдүрериниң планын 107 хуу, сайгарылга планын 108 хуу, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүн планын 113 хуу күүсеткеш мурнакчы бүдүрүлгелериниң аразынче кирген. Комбинаттың ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының шудургу ажыл-ижиниң түүнелинде коллектив продукция бүдүрериниң чыл планын күүсеткен. Онаалдадан ажыр 220 муң рубльдің продукциязын сайгарган. Капитал салыышкыннар шиңгээдип алырының планын 106 хуу, тудугмонтаж ажылдарын 101 хуу, ажыглалга кол фондулар киирерин — 115 хуу, ооң иштинде чурталга тудуунуң планын 158 хуу күүсеткен.

Тоску беш чылдың сөөлгү чылында бүдүрүлге курлавырларын дилеп тып, күш-ажылды организастаарының деп-шилгелиг арга-хевирлерин ажыглап турган, комбинаттың мурнунга салган сорулгаларны күүседир дээш коллективке күжениишкиниг ажылдарны чорудуп турар.

Комбинаттың партия, профэвилел болгаш комсомол организациялары социалистиг чарышты организастаарынга чедип алган дуржулганы улам быжыглап, байыдар дээш база даандырган ажыл-херекке коммунистериң, бүгү ажыл-ишчилериң харыысалгазын бедидер, күш-ажылдың болгаш хөй-ниитниң сагыыга-чурумун бүгү талалыг быжыглаар дээш улам шудургу ажылдаар апаар.

В. ЖЕСТОВСКИЙ.

«Тыва кобальт» тудут эргелелинде партком секретары.

ЗАВОДТА ПАРТБӨЛҮК

ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг Москватың автоматтыг шуушурулга заводу — нарын деріг-херекселдерлиг болгаш улуг бүдүрүлге чери болур. Ооң ажылының чедиишкини тус-тус ажылчыннарның деңдески, холбаалыг ажыл-ижиниден улуг хамааржыр. Ол бүдүрүлге чериниң партия организациязы бо талазы-биле кол рольдуг боол турар. Коммунистер бүгү ажылдакчыларының инициативазынга даянмышаан, планда айыттынган даалгаларны ажыр күүседири дээш идепкейлиг демисежип, ажылчыннарның үнелиг бүгү эгелээшкиннери болгаш 1975 чылдың уткуштур планын бүрүү-биле деткип турар.

Аныяк коммунист Забурмахка баштаткан партия бөлүү № 6 цехте тургустунган. Ында чазыг чок ажылдаар станоктарны болгаш автоматтыг деріг-херекселдерни эптеп, оларны эдиктир ажылдадып турар. «Бистер кижи бүрүзү дыка-ла нарын ажылдарны кылыр улус бис» — деп, В. Забурмах чугаалап турар. Коллективте кижи бүрүзү хөй-хөй профессияларны шиңгээдип алган, ажылдап турар. Чижээ, Владимир боду чондурукчу, эптекчи болгаш эдикчи боол ажылдап турар.

Олар социалистиг чарышче улуг кичээнгей салып турар. Кижи бүрүзү ажыл шагын додузу-биле ажыглап, ажылын таарыштыр организастап турган, эң эки түүнелдерни чедип ап турар — деп, В. Забурмах чугаалап турар. Ооң түүнелинде мурнакчы ажылчыннар коммунистер Ю. А. Беляев, В. Ф. Бурков олар 1974 чылда алганы хууда хүлээлгелерин октябрь айда-ла күүседипкеннер. Мурнакчылардан партгруппорг база-ла хожудавайн турарын айтыр херек.

Партгруппорг В. Забурмахтың участогунга бичии-ле дуза хереглеттинге берзе, эштери оларга дораан-на сүмелеп чеде бээрлер. Ол бүгүнүң түүнелинде участок чыл планын декабрь 25-те күүседипкен. Партия болуу аңаа боттуг үлүүн база киирген.

Амгы үеде мурнакчы ажылчыннар Ада-чурттуң Улуг дайынынга тиилелгениң 30 чылын төлептиг уткууру дээш чал эгелээшкинни кылып, чарышты калбарткан. Чарыштың мурнунда ол бүдүрүлге чериниң коммунистери чоруп турар. Владимир Григорьевич Забурмахтың удуртқан партбөлүү база-ла күш-ажылчы бедик хүлээлгелерин алган.

ЧУРУКТА: партболук кежигүннери (солагай талазындан) Л. Л. Рабинович, Ю. А. Беляев, В. Ф. Бурков, В. И. Шатов, В. Г. Забурмах (партгруппорг), В. В. Гофман.

В. БУДАННЫҢ фотозу.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

Галина Григорьевна Лукьяновану ооң коллективи болгаш садып алыкчылар улуг хүндүткел-биле адап турар. Үүге дээрге ол садып алыкчыларга эвилең-эллек, кады ажылдап турар эш-өөрү-биле бир демниг болгаш бодунуң арга-дуржулгазынга аныяктарны өөредир хереке билиин харам чокка берип келген. Мурнакчы садыгжы ам Кызылдың «Саян» универмагында ажылдап, коллективтиң болгаш садып алыкчыларның хүндүткелин чаалап алган.

ЧУРУКТА: Галина Григорьевна Лукьянова аныяк садыгжылар Н. Мартыненко биле М. Сандинага чапсар аразында бодунуң арга-сүмезин берип турары.

А. СОДУНАМНЫҢ фотозу.

КҮШ-АЖЫЛ ДЕПТЕРИ

«Ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның күш-ажыл дептерлериниң дугайында» ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң база ВЦСПС-тиң доктаалы январь 1-ден эгелеп күштүг апарган. Аңаа холбаштыр ону тайылбырлап бээрин ВЦСПС-тиң секретары А. П. БИРЮКОВАДАН СЭТА-ның корреспондентизи дилээн.

— Күш-ажыл дептерлерин ССРЭ-нин Улус Комиссарлар Чөвүлелиниң 1938 чылдың декабрь 20-де үндүрген доктаалын ёзугаар бүдүрүлге, албан болгаш организация черлериниде ажылчыннарның база албан-хаакчыларның үчёдүн чүрүмчүдүр сорулга-биле тургускан. Ол доктаалда күш-ажыл дептерлерин тургузарының үүгле үндезиннерин айыткан. Ону практикага ажыглаарының талазы-биле тургустунуп келген айтырыгларны ведомстволарның инструкцияларын барымдаалап таарыштыр шинтирлеп келген, ол инструкциялар улус ажыл-агыйының янзы-бүрү алырларынга чыгыс-алаг эвес болуп турган. Күш-ажыл дептериниң ужур-уткалы база чоорту өскерилген. Ол дептер ам ажылдакчының күш-ажылчы ажылчорудулгазын тодарадыр документ апарган — деп, А. П. Бирюкова дыннаткан.

— Чаа күш-ажыл дептерлерин тургусканының сорулгазы чүл?

— Ол дептерлерни тургузарының чүрүмүн улам ынай эжижидер база ол ышкаш сагыыга-чурумну быжыглаарынга оларның кижизидикчи ужур-дузазын күштелдирер сорулгалыг. Ооң ангыда, чаа күш-ажыл дептериниге ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның ак-сеткилдиг кылган күш-ажылы улам дозузу-биле демдеглеттинген турар.

Чижээ, орденнер болгаш медальдар-биле шачнаанының дугайында, хүндүлүг аттарны тывысканының дугайында медээлер бижииринге херек тускай бөлүк бар. Ажылдакчылар назылап кыраан, пенсияже шилчээнде социал хандырылга органнары күш-ажыл дептериниң бирги арнынга «пенсия тывыскан» деп штамп салып турган болгай. Ам чаа дептерде «Пенсия тывысканының дугайында медээлер» деп бөлүк бар. Ол дептериниң болгаш аңаа капсырылганын үлегер-майны балыыттынган. Оларны эжижиткен шынарлыг саазыныан кылыр, олар тускай сериялыг болгаш дугаарлыг болур. Капсырылгаларны эвээштн ажыглазын дээш дептериниң арыннарының саныын көвүдеткен.

— Чаа хевириниң күш-ажыл дептерлерин кымга тыпсырыл?

— Оларны үүгле эң баштай чаа ажылдап эгелээн кижилер алыр. Күш-ажыл дептерлерин бригада, участок, цех, салбыр коллективи, хөй-ниити организацияларының төлээлекчилери киржип турда байырлалдыг байдалга тыпсыр. Шаандакы эрги хевириниң күш-ажыл дептерлерин алган ажылчыннар болгаш албан-хаакчылар оларны чаа дептерлерге солуваа.

Чаа күш-ажыл дептерин тургусканы-биле холбаштыр профэвилел органнарының мурнунда улуг сорулгалар салынган деп, А. П. Бирюкова түүнелинде өнзалап демдеглээн. Профэвилелдер чөвүлелдери болгаш комитеттери бүлүрүлгелер, организациялар улуртукчулары-биле кады күш-ажыл дептерлериниге чогуур үезинде шын демдеглелдерни кылып турары дээш, оларының үчёду, оларны шыгжап база берип турары дээш контрольлу күштелдирер, ол ажылдың байдалын улаа-лаа хынап база илереттинген четпестерни чайладыр хемчегларни алыр ужурлуг.

ХӨЛЧҮКТҮГНҮҢ КЫШТАГЛАРЫ

Кандыг-даа ажылдың чедиишкиниг болуру аңаа хынамчалыг белеткелден болгаш организастыг удуртулгадан чугула хамааржыр. Улуг-Хемде Жданов аттыг совхозтуң Хөлчүктүг салбырында эткир уксаалыг мал колдаан. Бригадир Э. Т. Бюрбүсээн, учётчик Б. Д. Сандак оларның балыктааны-биле алырга, 1033 мыйыстыг бода мал алды коданда, 235 чылгы бир коданда, 5255 шээр мал он бир коданда менди кыштаглап турар.

БЕЛЕТКЕЛ КАНДЫГЫЛ?

Кажаалар септелгезин частан эгелеп чоруткан, ол талазыбиле чай дургузунда ажылдаан. Чамдык кажаалар эргижирээн болза-даа, болдунар арга-биле таарыштыр кылдыган.

Мал чеминге хамаарыштыр алырга: 1660 центнер сигенин, 2600 центнер саваңны, 1290 центнер көк-суланы болгаш 700 центнер будук-бүрүнү белеткээш, ооң барык нуруузун кышталарда чедиргеи. Малчын бүрүзү 50 центнер сигеи белеткээр хүлээлгезин база багай эвес күүсеткеи.

Кышка белеткел, ылаңгыя кажаалар септээр талазы-биле, бот-идепкейлиг малчыннарны база айтыр херек. Чижээ, хойжулардан Доңгак Шыырап-оол, Ою Комбу, инек кадарчыларындан Намчал-оол Уйнук, Дамбаа Докул-оол, бызаа ажаакчызы Шожутпан Бүрбүжүк дээш өскелерни-даа мактаары чөптүг.

СУГГАРЫЛГА ЧУГУЛА

Үүгле чайын эвес, харын кыжын малды суггат-биле хандырары чугула айтырыгның бирээзи. Маңаа холбаштыр чолаачы Дөгүс Хурагандайны мактап болур. Ак-Талдан Хөлчүктүг чедир 20 ажыг километр, кыжын оон өске суг алыр чер чок. Ол аразының берге оруунга хүнде 4-5 рейс кылыры ындыг-ла белен эвес.

Салбырның малчыны Доңгак Шыырап-оолдуң кыштаанче углай чоруп орган автомашинага ужуражы бердим. Ооң чолаачызы шолбан дег карактыг аныяк оол — Дөгүс Хурагандай болду. Хынамчалыг эдилелдин, мергежилдиг башкарылганың түүнелинде, ооң машиназы шагның кайы-даа ээлчээнде белен турар.

— Хөлчүктүгүнүң кыштагларында шээр малдың барык шуптузун, азы 5000 ажыг хойну суксунга оңгатпайн чоруп тур мен — деп, могаг билбес ол чолаачы мээң айтырымга харылааш, бурунгаарлапты.

КҮЗЕЛДЕР, БОДАЛДАР

Доңгак Санчат-оолдуң ышкаш, чамдык кыштагларда кажаалар эргижирээн. Дартаа Эртиненің бажыңын соңгалаваан, печказын салбаан, ол ам өгде хевээр кыштаан. Мал чемнерин кыштаглар аайы-биле таарыштыр хуваавааныи, ооң чарыгдалында четпестерни, чемгерилге рационун тургуспааныи СЭКП Улуг-Хем райкомунуң кежигүнү М. Д. Маскыр хомудап чугаалады.

Совхозта харылзаа ажылын, ылаңгыя малчыннарга почта тарадылгазын эжижидерин Д. Кызыл-оол, О. Комбу, Д. Докул-оол ышкаш эштер күүзээн. Малчыннарның өөредилгезинче, медицина хандырылгазынче кичээнгейни улгаттырар, ылаңгыя агиткультбригаданың үүгүшкүнүн организастаар болза эки.

Т. ОЧУР-ООЛ.

САНЫНДА ЭВЕС, ШЫНАРЫНДА

Барыын-Хемчик районнуң «Билиг» ниитилелиниң кежигүннери партияның XXIV съездизиниң шинтирлерин амыдыралга боттандырар талазы-биле суртаал ажылын идепкейлиг чорудуп турарлар. Оларның аразында башкылар, эмчилер, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери, хоойлудурум ажылдакчылары дээш кымнарны чок дээр. Олар бүдүрүлгелериң болгаш организацияларның, школаларның болгаш уруглар албан черлериниң, бригадаларның болгаш фермаларның күзенчиг аалчылары болу бергеннер.

Районнуң «Билиг» ниитилелинде 200 чыгыы лектор бар. Олар партияның болгаш чазактың политиказын, эртем-техниканың болгаш мурнакчы дуржулганың чедиишкиннерин, делегей байдалының дугайын чонга хүн бүрү чедирип турарлар. Ындыларга «Шекпээр» совхозта Ооржак Шериг-оолду, Саая Хирлиг-оолду, Барыктан Комбу-Сүрүн Бойбуну, Сарыглар Борбак-оолду, Кызыл-Мажалыктан Саая Маадыр-оолду, Екатерина Ажини болгаш оон-даа өске эштерни хамаарыштырып болур.

«Билиг» ниитилелиниң организациязынга келген медээлерни ёзугаар алырга, тодарадыкчы чылың төнчүзүнге чедир 800 ажыг лекция районнуң ажылчы чоннарынга номчуттунган. Бо көргүзүг Барыын-Хемчикке хүнүң-ие үш лекцияның болуп турганын хереченлеп турар.

Барыын-Хемчиктің «Билиг» ниитилелиниң район организациязы чер-черде эге организацияларның чамдыызының ажылының дугайында отчёттарны президиумга чугаалажып турар. Ооң ыцай лекторларының семинарларын организастаарын чаңчыл апаргаи. Аңаа дуржулганы солушкан болгаш мурнакчы лекторларны шаңнаан. Мындыг хемчеглерниң түүнелинде «Билиг» ниитилелиниң Биче-Тейде Ооржак Шериг-оол, Барлыкта Комбу-Сүрүн Бойбу даргалаан эге организациялары шудургу ажылдап турар. Ындыг эге организациялар эвээш эвес.

Барыын-Хемчиктің «Билиг» ниитилели партия организациязының удуртулгазы-биле элээн ажылларны кылган. Ынчалзадаа ында четпестер база бар. Маңаа чижек кылдыр бир дугаарында-ла районда «Билиг» ниитилелиниң баштаар чериниң пленумунуң ийи чыл дургузунда болбаанын чугаалаар апаар.

Баштаар чер тус-тус эге организацияларның ажылын кошкак удуртуп база чорудар хемчегларниң күүселдезин четпес организастаан. Мындыг байдалдың уржуунган Хөнделеңде, Дөң-Терезинде эге организацияларның лекторларының саны безин орта биллинмес. Номчуттунган лекцияларга рецензиялар база бижиттинместээн, учет болгаш отчёт сандараан.

Лекция пропагандазында кол чүүл — сан-түң эвес, шынар болгай. Ынчангаш ооң дээштин, амыдыралга болгаш ажыл-ишке дузазы чүү-хире болуп турарыл? Номчуттунган лекцияларың саны өзүп турар. Ол эки-ле харын. Ынчалза-даа ооң дээштин ам-даа чогуур негелдезинге четпес. Чижээлээрге, хоойлу-дурум талазы-биле эрткен чылын 80 хире лекция номчуттунган. Кижи болаарга, ол четчир хире. А кем-херек үүлгедиглери эвээжевээн. Мооңбиле чергелештир шагдаа, прокуратура болгаш суд ажылдакчыларының көдээ чонга эвээш лекция номчуп турарын демдеглээри чугула. Кызыл-Мажалыктың Культура бажыңынга «Кижи болгаш хоойлу» деп лекторийни ажылып, ажылының планын бадылаан турдала, олар аңаа лекция номчуваанар.

Көдээ ажыл-агыйга болгаш мурнакчы дуржулгага хамаарышкан 203 лекция номчуттунган. Ынчалза-даа районнуң күрүне мурнунга алган планныг онаалдаларының болгаш социалистиг хүлээлгелериниң күүселдезинде «улуг бергелер турган.

Барыын-Хемчикте эргиниң артыышкыннарындан уштунмаан, «хамнаар мен» дижир кижилерге чүдүүр ийи-чаңгыс кижилер ам-даа бар. Ындыг турбуже шажынга чүдүлгеге, ооң хоралыг чоруунга хамаарышкан лекция үүгле чеди удаа болган. Шериг-патриоттуг кижизидилге, школа, ада-ие болгаш оон-даа өске темаларга лекциялар ховар. Моон кол чылдагааны «Билиг» ниитилелиниң район организациязының олче кошкак кичээнгей салып турарында. Оон ынай чамдык лекторлар көргүзүг материалдарын болгаш техниктиг хереклерни чедир ажыглавайн турар.

Чер-черде партия организациялары лекторлар бөлүктериниң ажылын холга ап, аңаа удуртулганы күштелдирери негеттинип турар. Бир эвес олардан негелдеп күштелдирип, лекторларга тодаргай дузаны көргүзер болза, ынчан ниитилелдің кежигүнү деп ат кадагалап, лекция номчувайн чоруурларның саны кызырлыр, лекцияларның шынары-даа, дээштин-даа бедиир. Ынчангаш четпестерни дарый чайладыры, чон ортузунга партийжи сөстүң дээштиин бедидери «Билиг» ниитилелиниң район организациязының чугула сорулгазы болур.

Х. МОНГУШ.

«Шынның» корреспондентизи.

БЕДИК БҮЗҮРЕЛ

Ленинчи партияның хүрээлениге кирери, кижиниң амыдыралында онза чугула болуушкун, аажок улуг өөрүшкү болуру чугаажок. Ол хүн СЭКП Чөөн-Хемчик райкомунуң бюрозунуң хуралыныдан өөрүшкүү, хүлүмзүрүү хайыыккан кижилер үнүп кээп тур. «Искра» колхозта партком секретары С. Хертек база-ла партия кежигүнүнге болгаш ооң кандидадынга кирер дээннерни чалап, оларның дугайын туслузуйдя ялеткээн.

Шилгедек сынныг, шевергин кеттинген, 30 хар хире назыныг херээжен кижи партия кежигүнүнүң кандидадынга кирери-биле келгеч. Бюро кежигүннериниң айтырыгларына ол бодамчалыг харылаа тур.

— СЭКП бистиң улуг Төрээн чуртувуска коммунизмни тургузар дээш күш-ажылчы демиселче бүгү совет улусту баштап турар. Ындыг партияның хүрээлениге бүгү коммунистер-биле кады туржуп, ажылдаар күзелимни илередип тур мен—деп, ол баштай чугаалады.

— Мал ажылыңа үр ажылдаан силер бе?

— Кодан молдурга-даа маңдадывыс, хой болгаш өскүдаа ажылынга дузалакчы малчыннар, ийи-үш чыл болдуувус. Мал ажылы чымыштыг иш болгай. Аңаа кандыг бергелер таварышпас дээр. Ону шудургу, туруштуг чорук-биле ажып эртер. Дуржулгавыс эвээш-даа бол, 1973 чылда кодан иртчигештер хүлээп алгаш, ону малдап турар мен. Өг-бүлем ээзи Конгар-оол Лопсан-Шымрапович ажылга база кызымак кижи.

— Эртем билиңер чүл, каш класс дооскан силер?

— Ортумак школаның онгу класын дооскаш, колхозка ажылдап эгелээн мен.

— Онаашкан ажылыңар түүнелин чугаалап көрүүлерем?

— Эрткен тодарадыкчы чылда багай эвес көргүзүгү чедип алдывыс. Республиканың көдээ ажыл-агый ишчилериниң социалистиг чарыжынга киришбишаан, 490 баш иртчигештериң баш бүрүзүнге онааштыр 3200 грамм дүктү алдывыс. Бодувустуң күжүвүс-биле 8 тонна сигенни белеткедивис...

Тамара Канчыыр-оолова Монгуш сүрээдексен турза-даа, айтырыгларны дорту-биле харылаан, багай эвес белеткенгенин көргүскен. СЭКП райкомунуң бюрозу малчынны Коммунистиг партияның кежигүнүнүң кандидадынга хүлээп алган. Бо улуг идегелди — ол шудургу ажыл-херек-биле, төлептиг амыдырал-биле бүзүредирин илергейлээн.

Аныяк хойжу амгы үеде Төгерик-Үзүмде кыштап турар. Ол ынчаар хар элээн кылын-даа болза, ооттан-сигеи, одар-белчиннинің байдалы эки. Кыштагда сигеи болгаш өске-даа хоолуг чемнерни чедирген болгаш малды сут-биле үзүктел чокка хандырып турар.

СЭКП ТК-ның декабрь (1974 чыл) Пленумунуң база ССРЭ-ниң Дээди Советинин тоску чыжыгының ийиги сессиязының материалдары-биле танышкаш, бүгү совет улус-биле бир дөмей чүүлдүгүнүмүшаан, боттарының мурнунга тодаргай сорулганы база салганнар. Тоску беш чылдың бешки чылында бедиткен хүлээлгени ап, аныяк хойжу Танов Борбак-Дашович Ондарны социалистиг чарышче кыйгырган.

Малчын өг-бүле малдаан кодан иртгерин хүр чаагай кыштадып, 1975 чылда ирт бүрүзүнден-не 3 килограммдан эвээш эвес дүктү, бир башка онааштыр 50 килограмм диригденгини чедип алырын, 10 тонадан эвээш эвес чайгаар үнген сигенни кезип белеткээрин, кыштагның септелгезин чазаглаар мурнуу чарыында чорударын, 15 тонна курганг өдекти бөлерин хүлээлге-кереезинге айыткан.

Колхозта партия организациязы СЭКП кежигүнүнге кандидат болган Т. Монгушка чоок-кавызында хойжуларга агитаторлаар партийжи даалганы берген. Пленумнуң болгаш сессияның материалдарын ол ханызы-биле өөренип, ону таныштырып эгелей берген.

М. СЕВЕН.

Хөй ургларлыг иелерни „Иениң алдары“ орден-биле болгаш „Иениң медалы“ медаль-биле шаңнаар дугайында

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы

(Уланчызы. Эгези № 304 «Шында»).

ЭРЗИН РАЙОН

Тос ургуну божаан болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Анчаа Дүменовна **Артына** — Эрзин суурда өг-бүле эзи.

Балы-Монге Монгушевна **Дандыгай**—райпо бухгалтери.

Чинчина Донгуковна **Доңмит** — Эрзиниң участок эмкелгезиниң ажылчыны.

Надежда Данзыновна **Лакпажап** — «Чаа орук» колхозтуң колхозчузу.

Серен Сундуйевна **Нанчыт** — «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.

Серен-Хонжы Айыжыевна **Саныгаа** — «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.

Хулугана Белчээевна **Серээдар** — «Коммунизче орук» колхозтуң колхозчузу.

Долчун Балдировна **Шимит** —«Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.

Севил Шоюнзуновна **Эней** — «Чаа орук» колхозтуң колхозчузу.

Сес уругну божаан болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Чылбакай Номужаевна **Балган** — «Чаа орук» колхозтуң колхозчузу.

Херел Сояновна **Даваа** — «Чаа орук» колхозтуң бухгалтери.

Белчээ Чывыраловна **Дамба** —«Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.

Оолак Кешиовна **Дарма** — «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.

Ханды-Сюрюн Кыргысовна **Дунгу** — «Мөрен» колхозтуң колхозчузу.

Биликмаа Калчановна **Ензук** — «Чаа орук» колхозтуң колхозчузу.

Миичеймаа Ликтановна **Маады** — Ленин аттыг колхозтуң колхозчузу.

Белчитмаа Маа-Хоевна **Майдыр**—Нарын суурда өг-бүле эзи.

Көк Шожаевна **Ыңаалай** — «Чаа орук» колхозтуң колхозчузу.

Чеди уругну божаан болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Серзиңмаа Өлзеевна **Бомбурук** — «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.

Серенмаа Хапчыкаевна **Дадый** — Эрзин суурда өг-бүле эзи.

Дозумаа Иргитовна **Доңмаа** —«Чаа орук» колхозтуң колхозчузу.

Сан Ямбеловна **Даш** —«Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.

Херелмаа Дукуевна **Кавaа**— «Чаа орук» колхозтуң колхозчузу.

Болчитмал Сенгиевна **Моргаан** — «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.

Клавдия Михайловна **Самдан** —Нарында участок эмнелгезиниң санитарказы.

Соскармаа Дамбукеевна **Соян**—район эмнелгезиниң ажылчыны.

Агый Серээненовна **Хайбы** — районнуң коммунал ажыл-агый черинин ажылчыны.

Дадыгыр Алексеевна **Хүдер** —«Мөрен» колхозтуң колхозчузу.

Ак-кыс Сотпаевна **Чылбак** — «Чаа орук» колхозтуң колхозчузу.

Алды уругну божаан болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Саартай Мөңгеевна **Балчыр**— «Чаа орук» колхозтуң колхозчузу.

Евгения Улумовна **Дензиң** — «Мөрен» колхозтуң колхозчузу.

Чалзынмаа Лопсановна **Канзай** — «Мөрен» колхозтуң колхозчузу.

Ноозун Кыргысовна **Комбу**— «Мөрен» колхозтуң колхозчузу.

Седен-Дамба Кудуновна **Кулун** — «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.

Эне Маадыровна **Кулдун** — «Мөрен» колхозтуң колхозчузу.

Амыр-Чыргал Серендуковна **Кыргыс** — район эмнелгезиниң ажылчыны.

Екатерина Соруктуевна **Кыргыс** — Эрзиниң харылзаа белдириниң ажылчыны.

Балчыт Сагааановна **Майдыр** —Ленин аттыг колхозтуң колхозчузу.

Тамара Артемьевна **Мамышева** — район эмнелгезиниң эмчи сестразы.

Хертек Түлүшевна **Назын**— Ленин аттыг колхозтуң колхозчузу.

Диизей Шадаевна **Настак** — «Мөрен» колхозтуң колхозчузу

Алдын-кыс Ивановна **Номулдай** — «Чаа орук» колхозтуң колхозчузу.

Севил Сагаачыевна **Нынмыр** —«Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.

Делгер Дамдынсуевна **Сагаачы** — Мөрен суурда өг-бүле эзи.

Ямаа Кыргысовна **Сараагай** —Мөрен школазының ажылчыны.

Херелмаа Барбаевна **Севек**— «Мөрен» колхозтуң колхозчузу.

Чалзира Мижитовна **Сенди** —«Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.

Галина Сояновна **Чамзырын** —Ленин аттыг колхозтуң колхозчузу.

Кара Паатовна **Шулуу** — «Мөрен» колхозтуң колхозчузу.

Беш уругну божаан болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Валентина Наумовна **Аванооол** — «Чаа орук» колхозтуң колхозчузу.

Көк Айыжыевна **Бадарчы** — «Мөрен» колхозтуң колхозчузу.

Октябрина Лопсановна **Бексе** — «Мөрен» колхозтуң колхозчузу.

Ак-кыс Сержиңмаевна **Дамчай** — Бай-Даг суурда өг-бүле эзи.

Ношпу Боожейовна **Дамдыгай** — Ленин аттыг колхозтуң колхозчузу.

Самбуу Допчуновна **Дойзумаа**— Нарынның уруглар садының ажылдакчызы.

Седен Дамба **Кудун** —«Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.

Шимит-Серен Шойдуповна **Кудун** — «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.

Сагаачы Божаевна **Лаажап** —Мөренде уруглар ясли-садының ажыл-агый эргелекчизи.

Билмаа Болотовна **Муна** — «Чаа орук» колхозтуң колхозчузу.

Шавай Алакчаевна **Самдан** — Баг-Даг көдээ магазинииниң садыгжызы.

Саармаа Оюновна **Тамбар**— Бай-Даг ортумак школаның башкызы.

Александра Чамаевна **Уансай** —Ленин аттыг колхозтуң колхозчузу.

Галина Серээдаровна **Херел** — райпонуң садыгжызы.

Доржатмаа Ламажаповна **Хорбаа**— Ленин аттыг колхозтуң колхозчузу.

Саара Кашкаевна **Хорлуу** — «Чаа орук» колхозтуң колхозчузу.

Мучук Сенчиевна **Хуруут** — райпонуң техниктиг ажылчыны.

Александра Кыргысовна **Чөмбүрен**— «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Б. ДОЛЧАҢМАА.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кызыл хоорай, 1974 чылдың ноябрь 30.

БҮГҮ-ЭВИЛЕЛ ФЕСТИВАЛЫ

ВЦСПС, ВЛКСМ Төп Комитеди, СССРЭ-ниң Культура министерствозу, СССРЭ-ниң Дээди болгаш ортумак тускай өредилге министерствозу, СССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң профессионал-техниктиг өредилге талазы-биле Күрүне комитеди 1975—1977 чылдарда ажылчы чоннарның бот-тывынгыр уран үүл чогаадылгазының бирги Бүгү-эвилел фестивалын чорудар.

1976 чылдың март-сентябрьда конкурска киржири-биле бот-тывынгыр уран үүлдүн эң дээре болгумнери болгаш коллективтери, бот-тывынгыр уран үүлдүң тус-тус киржикчилери областар болгаш крайлар төптеринге чыглырлар.

Республика конкурстарын чоруткан соонда, 1977 чылдың апрель-августа эвилелдешкен республикаларның найысылалдарынга база РСФСР-ниң чамдык хоорайларынга Бүгү-эвилел фестивалының лауреаттарының уран үүлдүң хевирлериниң талазы-биле көргүзүг оюннары болгулаар.

Фестивальдың киржикчилерни шаңнаары-биле дипломнарны, шаңналдарны болгаш алдын медальдарны тургускулаан.

Фестивалды чорудар талазы-биле Бүгү-эвилелдиң оргкомитедин тургускан.

(СЭТА).

ДЕЛЕГЕЙ ХУННЕРДЕ

ХОСТУГ КУБАНЫҢ БАЙЫРЛАЛЫ

ГАВАНА. (СЭТА). Хосталга хүнү—бодунуң национал байырлалының 16 чыл оюн куба улус улуг сорук кириишкинниг болгаш хей-аътыг уткаан. Бүгү чуртка хөй кижилиг митингилер, уткулга хуралдары, тура халыышкын армиязының дайынчылары чораннар-биле уҗуражыышкыннар эткен. Оларның шулургу демисели Кубага революцияның тиилээринге чедирер түңнелдиг болган.

Революцияның байырлалдыг бо чылының оюнда Куба кайгамчык улуг чедиишкиннерлиг. Чижеглей үндүрген түңнелдерни ёзугаар алырга, улетпүр болгаш көдээ ажылагый будурулгези эткен чылын 7 хуу өскен. Чигир тростнигиниң дүжүдүн ажаап алыры болгаш болбаазырадып алырын бедик түңнелдерлиг доскан.

Куба улустуң эртем, культура, өредилге, кадык камгалал, социал хандырылга талазы-биле чедиишкиннери кайгамчыктыг.

Матансас можуга улус эргечагыргазының сонгулдалыг органнарының тургустунганы Кубага социалистиг демократия хөгжүлдезиниң база бир херечизи болган. Оларның ажыл-чорудулгазының дуржулгазын моон соңгаар чурттүн оон өске бөлүк можуларынга тарадыр.

Революцияның 16 чыл оюнда делегейге Кубаның алдары кайгамчык улгаткан. Бүгүн оон-биле 84 чурт дипломаттыг харылзаа түдүн турар. Совет болгаш куба улустарының аразында ажы-дүүма найырал, кады ажылдажылга харылзаалары кажангызындан-даа быжыг. СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежневтиң Кубага чораан төөгүлүг али-чоруу оон тодаргай херечизи болган.

ГАВАНА — Куба Республиканың дайысылалы, ол чурттуң улетпүр, культура болгаш эртем талазы-биле [illegible].

В. СОБОЛЕВТИҢ фотозу.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

АЖЫЛ ДИЛЕП ТЫВАР ДЭЭШ

ЛОНДОН. (СЭТА). Сонгу Ирландияның муң-муң чурттакчылары даштыкы чурттардан ажыл, эки амыдырал дилээр дээш чуртун эткен чылын каггаш чоруткан. Оон кол чылдагааны—ажыл чок калыр чоруктун хоочу аарыг дег болу бергени, чурттарга бажыңынын чедишпези база оон ынай протестант «ультраның» (өлүрүкчү үүлгедикчилернин) террорунуң түңнелинде амы-тын дээш кижилерниң үргүлчү коргуп чоруурун болуп турар деп, Ирландияның компартиязының «Юнити» дээр бюллетени бижээн. Ажыл чоктар чоннуң 10 хуузу четкен. Ол черде өлүрткен кижилерниң саны 1969 чылдан бээр 1090 ажа берген.

Оларның хөй нуруузу — католик кварталдарның чурттакчылары болуп турар.

1974 чылда Великобританиядан даштыкы чурттарже чоруур дугайында чөпшээрел дилээн кижилер Сонгу Ирландияның 7 мун ажыг чурттакчылары болган. Ол болза Ольстерден 1969 чылда даштыкы чурттарже чораан кижилерниң санындан үш катап хөй болуп турар.

Чазактың шиитпири

АФИНЫ. (СЭТА). Нефть тывылган Тасос ортулукта чер үттээр ажылды чорудуп турар америк «Сушеник эксплорейшн» дээр компания-биле чарган керээни эде көөр дугайында Грециянның чазаа шиитпир хүлээп алган. Ол дугайын үлетпүр министри К. Конофагос дыңнаткан.

Ол ортулуктуң чанында нефть тывыжының ажыын үлежир талазы-биле америк компаниянның үйүү болгаш оон алдынар орулгаларны үлежири Грециянның чазаанга таарымча чок болуп турары-биле ол керээни эде көөр апарган деп, ол демдеглээн.

Келир үеде нефтини болгаш газты дилеп тывар ажылды Грециянның чазаа бодунуң холунга алган турар дээрзин үлетпүр министри дыңнаткан.

СОЦИАЛ-ЭКОНОМИКТИГ ЧААРТЫЛГАЛАРНЫҢ ОРУУ-БИЛЕ

ИСЛАМАБАД. (СЭТА-ның корр.). Пакистанның хуу ээдерлиг турган банкылары национализация соонда эткен чыл дургузунда хуу секторнун хөрөнгитеннеринге хөрүмнедип турза-даа, дорайтаардан түржүк, харын боттарының амыдыран шыдаар аргалыы-биле чурттуң экономика хөрөнге ажыктының бүзүрөдип көргүскен.

Статистика барымдаларындан билдинип турарын ёзугаар алырга, национализастаан банкыларнын шуптузунун акша-хөрөнгизи чүгле сөөлгү чартык чыл дургузунда безин бир миллиард ийи чүс миллион рупий хемчээлдиг өскен. 1974 чылдың январь эгезинде З. А. Бхуттонун чазааның банкылар национализастааны чазактың чарлаан социал-экономиктиг чаартылгаларының программазынга дүүштүр чугула базымнар кылырынга дуза чедирген, Хожуангай денискээрлериниң экономиказын шалыпкын хөгжүдериниң оруун ажыдып, акша-хөрөнгү курлавырларын бүдүрүлге соруулгаларынга ажыглаар кылдыр мобилизастап берген деп, Пакистанның кол-кол экономистери түңнел үндүрүп турар.

Пакистан — көдээ ажыл-агыйлыг чурт, оон чонунун 80 хуузу көдээ ажыл-агый будурулгезинде ажылдап турар, ынчангаш нурууалайында көдээ ажыл-агыйны сайзырадыры национализастаан банкыларнын ажыл-чорудулгазының база бир кол угланышкыны болу берген. Чүгле сөөлгү чартык чыл дургузунда безин банкыларнын көдээ ажыл-агыйга үндүрүп берген чээлизинин түңү 280 миллион рупий болган.

АКШ-тың күрүне секретары Киссинджерниң интервьюзу

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АКШ-тың күрүне секретары Г. Киссинджер «Бизнес Уик» журналга интервью бергеш, совет-америк харылзааларга, барыын чүктүн экономиктиг байдалынга, Чоокку Чөөн чүкте байдалга хамаарыштыр чүве чугаалаан.

Экспорт-импорт банкызының бүрүн эргезин узадыр дугайында хөөлгү төлевилелиде Совет Эвилелинге чээлилер тыпсырынга кызыгаарлаашкын кылыр дээнин Г. Киссинджер шүгүмчүлээн. «Экспорт-импорт банкызының чээли бээр эргезин кызыгаарлаан чорук америк-совет харылзааларга таарымча чөк салдарны чедирер кылдыр бодаар мен» — деп, күрүне секретары чугаалаан.

Барыын чүктүн чурттарының таваржын турар улуг бергелериниң дугайында ол база чугаалаан. Ол чурттар «политика талазы-биле таарымча чок чоруктар-биле, тодаргай эвес байдал-биле, бүзүрел чок чорук-биле болгаш тодаргай угланышкын чок байдал-биле каражадан турар деп ол демдеглээн. Ындыг чорук экономиканың байдалынга салдар чедирип турар, чүге дээрге ол болза келир үеге тодаргай идегел чок дээни ол-дур».

Күрүне секретары болза барыын чүктүн чурттарының экономика талазы-биле бергедээшкиннерин, ылангыя нефть өртээнин аартаанын нефть тывыштыг чурттарның политиказының үржүү-биле ол ынчан барган деп тайылбырлаарын оралдашкан. «Экономика талазы-биле кризисти ажып эртерин нефтиниң өртээн боттуу-биле чингетпейн боттандырын болбас» — деп, Киссинджер медеглээн. «Нефтиниң өртээ чиигей бээр дээрзинге онза идегел чок кылдыр санап турар бис» — деп, ол немеп чугаалаан.

Бо айтырыг-биле холбаштыр Каттышкан Штаттарның талазындан политиктиг ыйышкыннар кыла берип болурунун дугайында айтырыгга харылаан турган, нефть берикчизи чурттар нефть өртээн амдаа улгаттырарының мурнунда, эки боданыр ужурлуг, чүге дээрге, ол чорук «политика талазы-биле каражага» база таваржы бээр болгай деп, Киссинджер чугаалаан.

Нефть бээр чурттарның болгаш нефть хереглээр чурттарның делегей конференциязынга киржиринге Каттышкан Штаттар белен деп, күрүне секретары медеглээн. Ынчалзада Каттышкан Штаттар аңаа киржирде нефть хереглээр чурттар ол конференцияның болуп эртериниң бетинде тодаргай программаны болгаш нинти турушту ажылдан кылыр апаар деп, Г. Киссинджер чугаалаан.

Чоокку Чөөн чүкте байдалга хамаарыштыр чугаалаан, чаа араб-израил дайынының үнүп кээриниң айылы черле бар болза-даа, талаларның дайына белен дээр байдалын хөөредип болбас деп, күрүне секретары медеглээн. Келир частың бетинде-ле политика талазы-биле чамдык деңнилге чедип алдынар деп, ол чугаалаан.

МОЗАМБИК

Тайылбыр булуңу

Мозамбик болза Африканың мурнуу-чөөн үүгүнде туруп турар. Оон шөлү — 783 мун дөрбелчин километр, чурттакчы чону — 8,51 миллион кижи. Чурттакчы чонунуң 96-дан ажыг хуузу банту дээр дыл талазы-биле бөлүктүң (макуа, тсонга, малави дээш оон-даа өске) улустары болуп турар. Европейжилерден колдуунда 220 мун чедип турар португалчылар бар.

Мозамбиктиң найысылалы — Лоренсу-Маркиш хоорай, ында 500 мун хире чурттакчы чок бар. Мозамбиктиң улустары португал дылда чугаалажып, ону кол дыл кылдыр санап турар.

1974 чылдың сентябрьга чедир Мозамбик Португалияның эжелелинге турган. Португалчылар бир дугаарында Мозамбикке 1408 чылла кээп дүжүртүүгеннер. 1609 чылда оларның эжелеп алган черин Португалияның тускай колониязы кылдыр чарлаан.

ХОСТАЛГА ДЭЭШ ДЕМИСЕЛ

Колония болуп туруп келгениниң бүгү төөгүзүнде Мозамбиктиң улустары даштыкы эжелекчилер-биле демиселин үзүктел чок чорудуп келген. Ылангыя национал-хосталгалыг демисел делегейниң ийиги дайынының соонда улам күштелген. 1949 база 1951 чылларда Лоренсу-Маркиштиң пароход септекчилери тура халышканнар. 1960 чылдың чайынында көдээ черлерде плантация шөлдеринге ажылдап турган ажылчыннар ортузунга хөлзээзин үнгеен.

1962 чылдың июнь 25-те өлүүн каш национал организациялардың каттышканының соонда, Мозамбикти хостаарының фронтузу тургустунган. Аңаа колдуунда тараачыннар, революсчу интеллигенция база хөй эвес санныг ажылчыннар кирген. Ол болунуң тургустунганының соонда, кымга-даа хамаарышпас Мозамбик күрүнеки, чуртка демократтыг тургузугну тургузар сорулганы салган эң массалыг, депшилгелиг партия апарган.

Мозамбиктиң патриоттары чажыт ёзу-биле демисежип турган, 1964 чылдың сентябрьдеп эгелеп колонизаторларга удур ажыы-биле боо-чепсектиг демиселди эгелээн. Шиитпирлиг демиселдиң түңнелинде, 1973 чылдың төнчүзүнде чурттуң девискээриниң дөрттүн бир кезин 1,2 миллион чурттакчылыг чер хосталган.

Хосталган районнарга эргечагырганы, көдээ ажыл-агый кооперацияларын, школаларны, эмнелге пунктуларын тургузуп, ус-дарган ажылдарын организастап тургускан.

Мозамбиктиң депшилгелиг партиязының Төп Комитеди национал-хосталгалыг демиселди чорудар тускай шериги тургускан.

1970 чылдан бээр Мозамбикти хостаарының фронтузунуң даргазы Самора Машел болуп турар. Оон эң баштайгы даргазы Эдуардо Мондлане 1969 чылдың февраль 3-те колонизаторларның чажыт чоруткан кижизинге өлүрткен. Лиссабонга фашист эрге-чагырга дүшкен соонда, Португалияның түр чазаа июньда Мозамбикке колонизаторларының эрге-чагыргазын дүжүрген. Аңаа турган генерал-губернаторну, шериг баштыңчыларын, дээди дужаалдыг дүжүметтерни дүжүрген, айыл чок чорук полициязының ажылын күш чок кылдыр санаан.

Эрткен чылдың сентябрь 7-де Лусака хоорайга (Замбия) Мозамбикти хостаарының фронтузунуң төлээлери Португалияның чазаа-биле дугуржулганы чоруткан. Оон соонда тулчуушкуннар соксаан. Чуртка түр чазак тургустунган. Түр чазактың премьер-министринге Мозамбикти хостаарының фронтузунуң эң көскү удуртукчуларының бирээзи Жоаким Чиссано сонгуткан. Талалар Мозамбиктиң хамаарышпас чоруун 1975 чылдың июнь 25-те чарлаар деп дугурушканнар. Ынчан Мозамбикти хостаарының фронтузунуң 13 чыл ою болур.

Чурттуң африкан чурттакчылары база ол ышкаш португалчыларның хөй кезии ону **чүүлдүг деп деткээннер.** Ынчалза-даа колонизаторларының талалакчылары 1974 чылдың сентябрь 7-де Лоренсу-Маркишке үймээн үндүрген, олар радиостанцияны эжелеп ал, солуунар черлеринче болгаш өске-даа албан организация черлеринче халдаанар. Үймээн бастырган. Чурттуң иштики байдалы ам-даа нарын боон артпышаан.

БОЙДУС БАЙЛАА

Мозамбиктиң чери байлак. Ында хөмүр-даш, кара, өңнүг, эң ховар дээн металлдар бар. Ынчалзажок хөмүр-даш, берилла, танталит аймаан казып турарындан өске ажылдар кылдынмайн турар. Сөөлгү чылдарда Намапа районундан демир рудазының байлак курлавырлыг черин тып шиичилээн.

Тете районунда хөмүр-даштың казып турар. Оон курлаары 105 миллион тонна чеде бээр. Ивативеде бокситтериниң улуг курлавыры бар. Оон тывыжы чылда 5-тен 10 мун тонна чедип турар, сөөлгү үеде уран болгаш мөңгүн рудаларының бар черлери база тывылган. Даг-дүгүн, дусту улуг эвес хемчээлдни-биле казып турар. Америк компаниялар эрик чоогунун сугларындан нефтини база газты тыварын оралдажып турар.

ЭКОНОМИКАЗЫ

Экономиканың кол-кол адырлары колониалистерниң, португал болгаш даштыкы монополистерниң холунда туруп турар. Экономиканың кол үндезини — көдээ ажыл-агый. Көдээ ажыл-агыйда чурттуң чурттакчы чонунуң 70 хуузу хаара туттунган. Эң эки хөрзүннүг черлер фермерлериниң, плантаторларының холунда. Көдээ ажыл-агый рис, чигир свеклазы, хөвең, шай, банашнар, цитруустар тарып өстүрериниче угланган.

ҮЛЕТПҮРҮ

Оон хөгжүлдези эң кошкак. Лоренсу-Маркиште чылда 850 мун тонна нефть болбаазырадыр завод бар. Оон продукциязы колдуунда Мурнуу Африканың Республиказынче, Мурнуу Родезияже чоруп турар.

1973 чылда 500 мун цемент бүдүртүнген. Тус черниң негелдезинге дүүштүр тургускан химиянын, пес-таавының, аъш-чемниң бүдүрүлгелери бар.

Мозамбикти хостаарының фронтузу, чурттуң депшилгелиг партиязы, империализмге болгаш колониализмге удур политиканы чорудуп турар. Ол Африканың хамаарышпас күрүнелериниң болгаш социалистиг чурттарның база делегейниң демократтыг организацияларының деткимчезин ап турар.

Совет Эвилели Мозамбиктиң национал-хосталгалыг демиселинге, оон депшилгелиг удуртукчу партиязынга деткимчени доктаамал көргүзүп келген.

Мозамбикти хостаарының фронтузунуң төлээлери СЭКП-ниң XXIV съездизиниң ажылынга, В. И. Ленинниң төрүттүнгениниң бээр 100 чыл оюнуң, ССРЭ-ниң 50 чылының байырлалдарынга кириишкеннер.

Е. ТИТОРЕНКО.

СЕНЕГАЛ. Дакарга болган делегейниң баштайгы ярмариазынга 44 чурт кириишнен. Совет даштыкы садыг каттыжыышкыннарының коллективтиг делгелгезин кээп көрген кижилер аажок сон[illegible]н.

В. ПЕТУХОВТУҢ [illegible]

(СЭТА-ның фотохр[illegible]

«Шынның» чаңчыл болган конкурузун чарлап тур

КОНКУРСТУҢ НЕГЕЛДЕЛЕРИ

«Шын» солун редакциязы бодунуң чаңчыл болган конкурузун бо чылда Ада-чурттуң Улуг дайынынга совет улустуң төөгүлүг тиилелгезиниң 30 чылынга болгаш солунуң алдын хөбилейинге тураскаадыр чарлап тур. Эң эки очерк, рассказ, репортаж, чугула айтырыг көдүрүп бижээн үүл, үстүнде адаанывыс юбилейге хамаарышкан сактыышкын, очерк болгаш эң эки фото база чураан чурук дээш чарлаттынган бо конкурс 1975 чылдың январьдан декабрь 20-ге чедир уламчылаар.

Конкурстуң кол сорулгазы — коммунизм дээш демиселге совет кижилериң эрес-дидим, тургузукчу, чогаадыкчы күш-ажылын, Коммунистиг партияның, Совет чазактың доктаамал сагыш салыышкынының ачызында тыва черде боттанып турар чаартылгаларны бедик идейлиг деңнелге, амыдырал-биле холбап, бижип көргүзери болур. Бо бүгүнү чырыдарда Коммунистиг партияның XXIV съездизиниң шийтирлерин болгаш тоску беш чылдың планнарын амыдыралга боттандырар дээш совет кижилериң маадырлыг ажыл-ижин, Тиилелгениң 30 чыл оюнга уткуштур республиканың ажыл-ишчилериниң көдүрүүшкүнүн, айыралдың хүжүн көргүзерин удуртулга болдурар.

Коммунистиг тургузуушкунуң бүгү-ле участоктарында массалыг социалистиг чарыштың калбарыышкынын, совет ажылчын аңгының, колхозчу тараачыларының, улусчу интеллигенцияның күш-ажылды коммунистиг өзү-биле көрүп, ол херекке бедик харысалгалыг болур чоруктуң дээре үлегерчижектерин көргүзүп турарын, улустарының акы-дуңма айыралының күжүн, үлетпүрде, көдээ ажыл-агыйда, транспортта, тудугда, культура тургузуушкунунда эртемниң чедиишкиннерин болгаш мурнакчы дүржулганы пептередиринге боттарының толептир салыышкынын киирип турарларының дугайын урап-чечен, бедик идейлиг деңнелге көргүзери конкурстуң чугула негелдези болуп турар.

Совет боттуг амыдыралдың эки кижектерин тода көргүзерде, коммунизм тургузукчузунуң моральдыг дүрүмүнүң канчаар сагыттынып турарынче кичээнгейни салыр ужурлуг. Очерк, рассказ, репортаж, фельетон, чугула айтырыг көдүрген үүл бүрүзү-ле кижилериң пинтилелге болгаш өг-бүлеге төлептиг мөзү-шынарын пептередири-биле чергелештир бистиң бурунгаар шимчээшкинивиске шаптык болуп турар бүгү четпестерин чидиг, принципиалдыг шүгүмчүлелдин одунга таварыштырган, коммунистиг кижизидилгениң хереэнге салдарын чедиргей турары чугула. Фото болгаш чураан чуруктарга кижилериң күш-ажылын, өөредилгезин, дыштанылгазын, айыралын, экономикада, культурада, бүгү-ле чаа депшилгелиг үүлдерни эскерериниче, Тыванның бойдузунуң чараш чурумалдарын солун этюдтарга, эң эки композициялыг, идейлиг уткашынарлыг кылдыр көргүзериниче кичээнгей салыры негеттинер. Чуруктарны тыртыргаш, кылагар (глянцевая) саазынга 18х24 хемчээлдиг, кончуг тода костүр кылдыр парлааш чорудар, а чураан чуруктарны кылагар саазынга тушь-биле чуруур.

Очерктиң, рассказтың, репортажтың, фельетонның азы чугула айтырыг көдүрген үүлдүң болгаш конкурска киирер өскедаа материалдарның созун бижик машиназынга кагыскаш, чок болза одуруглар аразы хос кылдыр (2 интервалга) холбиле чараштыр, тода кылдыр бижээш чорудар.

Конкурска кааа-даа парлаттынмаан чогаалдарны хүлээп алыр болгаш «Конкурска» деп айтыр.

Конкурска дараазында шаңналдарны доктааткан.

I. Эң эки очерк, репортаж, рассказ, фельетон болгаш чугула айтырыг көдүрген үүл, сактыышкын дээш:

Бирги шаңнал (чаңгыс) 50 рубль.
Ийиги шаңнал (ийи) 35 рубль.
Үшкү шаңнал (ийи) 25 рубль.

II. Эң эки фото база чураан чуруктар дээш:

Бирги шаңнал (чаңгыс) 25 рубль.
Ийиги шаңнал (ийи) 20 рубль.
Үшкү шаңнал (ийи) 15 рубль.

Конкурстуң жюризиниң составында чогаалчылар, журналистер киирип турар.

Конкурс материалдарын дараазында адресче чорудар.

Кызыл хоорай. Индекс 667000, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3 «Шын» солуунуң редакциязынга. («Шынның» конкурузунга).

«Шынның» конкурузунга идепкейлиг киржип, чогаадыкчы чедиишкиннерлиг болурун номчукчуларга күзеп тур бис.

МОСКВА ДЭЭШ ТУЛЧУУШКУНГА ТУРАСКААТКАН

Шериг чурукчузу Евгений Данилевский улуг тулчуушкунну көргүскен диарамазын «Москва дээш!» (1941 чыл, декабрь)— деп адаан. Ол бодунуң чуруундан фронтунуң Туладан Калининге чедир бир участогунга удур шаап халдаашкынны көргүзүп турар. Диарама-чурукту кылырда автор кино болгаш фото-материалдарны ажыглаан, сураглыг шериг удуртукчуларының чогааткан номнары-биле танышкан, шаанда тулчуушкуннар бооп тургулаан черлерге чораан.

Шериг чурукчузу Е. И. Данилевский М. Б. Греков аттыг алдын болгаш моңгун медальдар-биле шаңнаткан. Ол — бүгүмбилелдиң, республиканың хөй-хөй делгелгелериниң киржикчизи, ооң чураан чуруктарын Рязаньда, Киевте, Ленинградта, Москвада, Пермьде, Измаильде делгээн.

ЧУРУКТА: Е. И. Данилевский «Москва дээш!» (1941 чыл, декабрь)— деп, диараманың чанында. Чуруктуң иинти хемчээли 18х5 метр.

В. ЧЕРЕДИНЦЕВТИН фотозу. (СЭТА-ның фотохрониказы).

Уругларга номчуп бериңер

МЕЗИЛ БИЛЕ БАЙЛАҢ

Бир кудукка Мезил чурттап чораан чүвеҥ иргин. Мезилдиҥ боду улуг-даа болза, чер кырында узун хемнерни, улуг океаннарны база далайларны кажан-даа көрбээн болгаш дыңнаваан чүве-дир. Чүгле бодунуң дүш бооп тып келгени эрги кудуун мактап, «кара малгашты кудус кылган, кара баларны чоорган кылган, кудук аксындан кээп дүшкен шергилер, аспаннар сыырын чыдар, мен ышкаш чыргалдыг амытан кайда боор» деп бодун үр чылдар иштинде мактап келген Мезил иргин.

Бир-ле хүн өрү көөрге, кудук аксы долгандыр дошталып, тарлап, аспан шерги-даа кээп дүшпес болган. «Увза, чиктиин, бо чүү болу бергеин ол чоор? Ээхай, биргээр боданмас болза, талаар-дыр эвес бе. Ойт, ам шуут дуглай шаап кагдылар, мындыг караңгы черге канчап чыдар боор, моон өскээр чыып чорбас болза, талаар болган-дыр. Қыш дүшкен, соок улгаткан, аспан шерги ам чок болган, оон аңгыда боттарының чип чораан хлевин бээр кирер кааптар тенекпейлер база келбестээн-дир. «Сураглаанын —тывар, сүргеинн—чедер» дээр болгай дээш, Мезил чер иштиниң суу-биле чоруп, хая-дашка хаваан үзүп, кара дазылдарга караан дежин алгы дег баш углаан черже барык кыштың үш айын үзе улчааш, базала эрги кудуунга чедип келген чүвеҥ иргин. Аскын ажыдын каан, дожу эрий берген кудукту көрүп кааш, кырган Мезил өөрээнинден өрү халааш, кудук аксындан чүгле ушта халываан.

Шаг-шаа-биле турбас, чавылдак көгү-биле чытпас дээр болгай. Чай үезинде чаъс-чайык болгаш, хем-далай үерлеп чалгааш, оваарым чок ойнап чораан Байлаңны ол кудукче кирер чалгыпкан-дыр эвеспе.

Байлаң кудук дүвүнге кээп дүшкеш, ол-бо эштип, оон үнүп алырын күзеп, ыглап-сыктап чоруп турган чүвеҥ иргин. Ынчалза-даа Байлаң чүгле бичии чыгыраар болгаш кырган Мезил ооң ыглаанын дыңнаваан.

Байлаң канчангаш-ла көөр дээрге, бажы маңзыгыр, бели шывык, аскынче чүс-даа байлаң бир угда кире бээр чыгыы, ийи караа достагар чүве удуп чытканын көрүп каан. Байлаң күжүр оон дуза дилээрин күзеп, ону оттуруп, ыглап чугаалаан:

«Күжүр ирем, кырган-ачай, мен чырык оранымдан, узун хемнеримдеп, улуг далайларымдан чарлып бо каранды болгаш карак чажы дег суглуг кудукта кээп дүштүм, мени моон чырык болгаш, чылыг оранымче үндүрүп көрүцер». Мезил арай боорда караан көрүп келгеш, башкы чакпалары-биле баарын суйбангаш, улуг аскын аазадып кээп, чанында чам ышкаш бичии Байлаңны арай боорда көрүп каан чүвеҥ иргин.

— Па, бо чүү мындыг бичии амытан боор сен? Мага-бодуң көөрге балыкка дөмей азы аспан-шерги сен бе? Аныяк чоруур шаамда каяа-ла бир черге тудуп чигеним балыкка дөмей чүве-дир сен. Меңээ чем болур дээш, бээр чедип келдиң бе?— дээш аскын аазаткан. Байлаң күжүр баштай корга бергеш, баар-базар черни тыпайн баргаш, «маадырлыг болбас болза талаар» деп бодангаш, эрес кирип:—бир эвес чырык, чылыг оранны, узун хемнер, улуг далайлар көөрүн күзевес болзуңза, мени чип ал, сөөлүнде баргаш бодуң хомудаар сен—дээш, Байлаң кырган Мезилдиҥ мурнунга турун берип-тир. Мезил Байлаңны сыырыптар дээш карактарын шимгеш, ол аразында узун хемнер, улуг далайлар дугайын сактып келгеш:

— Адырам, ол узун хемнер, улуг далайларың кайда чүвел? Ындыг-ла хемнер, далайлар бар болза, сен чүге бээр кирип келген сен?—деп, айтырган.

— Оо, кырган, бир эвес ол улуг далайлар, узун хемнер үерлеп, чалгываан болза, мен бээр бо эрги болгаш ирик кудукче кайын кирип кээр мен. Олар мени бээр кирер чалгыпканы ол ышкажыл, ирем— деп, Байлаң улам эрес кирип харыылаан.

Мезил бичин бодашташ:—Чырык болгаш чылыг оранымдан деп чугаалаадың, ындыг-ла чырык, чылыг оран бар болза чоп мөңң кудуум аксы дошталып, чамдыкта шуут дуглалып, каранылап каарыл? Харыылап көрем, бир эвес шыи эвес харылаар болзуңа, сени мен сыырыптар мен—дээш, башкы чакпалары-биле аскын чоткан.

— Бодуңар улуг-даа болзуңарза, бойдустуң бүүдүжүн эки билбес-тир, силер. Бистер өөренн турар болгаш ону эки билир бис, ам удавас силерниң бо кудууңарны дуй шаап кааптар. Моон кырынга улуг бажың тудар. Ынчан сени база хөөп кааптарлар, моон харын дүрген чайлап ал—деп, Байлаң сеглээн.

Мезил карактарын шимгеш, ханы бодангаш: Ам канчаар чондан өөренирі чонну өөредир дээр болгай, ам дээрезинде сеңден өөренир болган-дыр мен. Мени ол хем далайыңа чедир, бир эвес шынап-ла хем, далай бар чүве болза, арнам чажырып, адыр дазыл аразынга чыдар мен—деп, турган Мезил иргин.

Бир-ле хүн Мезил биле Байлаң ийи чер иштиниң суу-биле четтинчип алгаш, чоруп-ла каан чүвеҥ иргин. Та чежеге чедир чоруп келген чүве, бир-ле хүн олар ужу, кыдыы көзүлбес улуг хемге үнүп келгеннер. Байлаң күжүр өскен-төрээн улуг хеминге чедип келгеш, улуг тынып, ишкиртинип ыглап турган, ындыг болза-даа ооң карааның чажын Мезил көрбээн, чүге дээрге сугга карак чажы кайын көстүр.

Кырган Мезил ханызы-биле бодаңып, шынап-ла чондан өөренир дээри шын-дыр эвес бе, чаш Байлаңга сургадын чораан мен күжүр бо дазыл аразынче кире берейн, «байырлыг, байлаң»—делкеш, сугда чыткан азаң аразынче чылбырап кире берген. Оон бээр ол ам-даа ында чытпышаан. А Байлаң эш-өөрүнге чедип кааш, ооң онза-солун чугаазын, эрес-маадырлыг чоруун дыңнаар дээш байлаңнар бөгүнге чедир шупту шуужуп алгаш чоруп чоруурлар. Мезил ышкаш эш-өөр чок, чаасканзыргай бодуру хоралыг дээрзин утпаңар, уруглар.

Виктор КӨК-ООЛ.

Январьда үнер кинолар

«Аас-кежиктиг болур дизайнзе...» деп кинону К. Губенко В. Соловьев-биле кады сценарийин бижээш, режиссёрлап тургускан.

Мурнунла кинода амыдыралга аас-кежик дугайында чугаа А. П. Довженко аттыг студияның үндүргени «Хуу амыдыралы» деп кинода база уламчылап турар. Киноның кол маадыры — улуг заводтуң директору Степан Ковальды ажыл-агыйынга эвээш көргүскен. Ооң ыыцгыы болгаш шиитпирлиг овур-хевири эш-өөрү, ынакшаары херээжен кижи, кады ажылдан турары кол инженер Спешнев, министриң дузалакчызы Одинцов, заводтуң эрги директору Околичный болгаш өске-даа кижилер-биле хамаарылгазындан долу билдинер. Верага ынакшылы соң амыдыралының өөрүшкүзү болза-даа, ынакшыл улуг бергедээшкиннерни эртип, чогум боттуун шынзыдарынга чедир үр үени негээр. Киноның кол рольдарында Ленинградтың артистери ойнаан. Ковальды В. Комиссарженская аттыг театрның артизи Н. Муравьев, Вераны Улуг театрның артизи И. Лаврентьева ойнаан. Кинону «Өлүм чок чорук соонда үш хонук», «Эскадраның өлгени», «Атлантика кежилдир оп чедиги» деп сурагжаан киноларның режиссёру В. Довгань тургускан.

«Таллинфильм» студия «Анаа эвес таварылга» деп өңнүг, делгем экранныг кинону үндүрген. Киноның кол утказын истелге органнарының ажылындан үндезилээн. Он сес харлыг уруг Эпп Кай үүлгетпээн, киришпээн херээн кылган мен деп очүп турар. «Ооң чылдааны чүл? Ол айтырыг аныяк истекчини дүвүредип турар. Гараж өрттедикей үүлгедикчини дилеп тывары аңаа шынчы чорук, кижи дээш демиселдиң, Эпп Кай амыдыралга чогум оруун тып алзыы дээш демиселдиң херээ апаар. Кол рольдарын К. Комиссаров биле К. Кийск ойнаан.

«Ленфильм» студиянга режиссёр Л. Менакериҥ тургусканы «Таныжылга» деп кинону ГФР-ниҥ депшилгелиг күштелиҥ дайынзырактарга, боочепсек бүдүрерин көвүделивин кызыдып турарларга удур демиселге турасскааткан.

Эстон чогаалчы Вера Саарның «Укуафу» деп романын өзүгаар тургускан «Аргада дамырак суг» деп кинону үжеҥ чылларда ыяш белеткелчилериниҥ арга-арыг, тулаа аразында ядамык, бичин суурунга болган болуушкуннарга турасскааткан. Бодуун херээжен Миннаның ханы, туруштуг ынакшылы кээргенчиг. Миннаның ролунда Таллин консерваториязының сцена уран чүүдүнүҥ факультединиҥ студентизи Элла Кулль солун болгаш чараш ойнаан. Аксельди аныяк эстон артист Лембит Ульфска, а Миннаның ачазының ролун СССР-ниҥ улустуҥ артизи Юрий Ярвет, авазынында — Велда Отсус ойнаан.

«Полицейжи чурттап чораан иргин» деп француз фильм наркотиктер ажыглаары-биле (угаан баларадыр, эзиртир бүдүмелдер) демиселди көргүскен. Ужур, чылдагаанны тывылбас өлүрүүшкүнүвер француз полицияны дүвүредип, хереҳти дүрген истээринче албадаптар. Полицейжи Кампана үүлгедикчилериниҥ аразынга кирип, өлүрүкчүлерни тывар даалга алыр.

«Дээрги Септиманың ресторааны» деп кинокомедияга көрүкчүлер алдарлыг француз артист Луи де Фюнес-биле база катап ужуражыр.

«Москва, ынакшылым сен» деп кинога көрүкчүлер сурагжаан япон артист К. Курихаро-биле танышкан. «Берге ынакшыл» деп япон кинода Курихаро база ойнаан турар. Кинода болуушкуннар Токионуҥ ажылчынар чурттап турар кезээзиде болуп турар. «Синобугава» деп бичин ресторанда Сино деп уруг официантылан турар. Студент оол Тэцуро аңаа бола чемненин келир. Олар танышып алган. Ынакшыл база моон эгелээн. Бо кинода ынакшылдың үстүнде киноларлан ылгалдыын дораан эскере бээр бис.

Л. КАБАКОВА.

АГААР

Бөгүн республикага агаар барыын талакы районнарга дүне 19-25 градус, а хүндүс — 13-18 градус соок болур. Оон оске районнарга хүндүс 20-25 градус соок.

Кызылга булуттагылан каап турар, хар шоолуг чагбас хүн болур. Температура дүне 29-31, хүндүс —23-25 градус соок болур.

Спорт · Спорт

ТРЕТЬЯК: «Өөрүшкүлүг болуушкуннар»

— Эрткен 1974 чылда мөңң амыдыралымга дыка хой өөрүшкүлүг болуушкуннар болган—деп, ССРЭ-ниҥ шилиндек болгаш ЦСКА-ның хоккей командаларының хаалгаларының сураглыг камгалакчызы, спорттуң алдарлыг мастери Владислав Третьяк чаа чыл бүдүүзүнде СЭТА-ның корреспондентизиниҥ интервьюзунга чугаалаан.

Хельсинкиге болган делегей чемпионадының сөөлүнде ВЛКСМ-ниҥ XVII съездизиниҥ ажылынга киржир аас-кежиктиг болдум. Ленинчи комсомолдуҥ Төп Комитединиҥ составынга мени соңгаан.

Партия болгаш чазактың удуртукчулары комсомол съездизиниҥ делегаттарынга аалчы болуп чедип келген үеде, Кремльдиҥ Съездилер ордузунуҥ индириниден санал бергешимни амга чедир сүртээшкин чокка сактыры берге-дир.

Хельсинкиге эрткен делегей чемпионадынга, ылангыя Чехословакияның шилиндек командазы-биле ийи дугаар ээлчегде ужуражылгаларга багаа эвес ойнадым. Меня делегей чемпионадының эң дээре вратары деп санаан.

Бир эвес ажыы-биле чугаалаар болза, 1972 чылда Канаданың профессионалдары-биле берге ужуражылгаларның сөөлүнде бодумнуҥ вратарь кларымга долузу-биле шынзыгар болган мен.

— Школачылардан хой чугаалар ап турар мен. Олар «канчап Третьяк болурул?» деп айтырып турарлар.

— Күш-ажылга ынак, чурумнуг болур херек... Шайбадан кортпаңар — деп, кысказы-биле харыылаар мен.

1975 чылда дыка хөй солун болгаш берге маргылдаалар болур. Оларны үүлгеш «тергиин эки» эрттирер сорулгалыг мен. Совет хоккеистер база катап делегей болгаш Европа чемпиону болуруп, бистиҥ чуртувустуҥ спортчулары Олимпиада болур чылдың бүдүүзүнде улуг-улуг делегей маргылдаларынга киришкеш, хөй дээди шаңналдыг болурун күзээр мен!

В. ДВОРЦОВ, СЭТА-ның корр.

Тиилекчи—он үш харлыг

ТБИЛИСИ. (СЭТА-ның корр). Шыдыраага делегейде эн-не аныяк делегей мастери Тбилисиниҥ школачызы он үш харлыг Мэйя Чибурданидзе база бир шаңналды чедип алган. Тбилисиниҥ шыдыраа ордузунуҥ чемпион адын чедип алыр дээш эр улустуҥ аразынга эрткен маргылдаага киришкеш, ол атка төлептиг болган.

Маргылдаага ийи мастер, спорт мастериге чеди кандидат, үш бирги разрядчы киришкен. Аныяк шыдыраачы 10.5 санны алган. Мэйя ийи мастериҥ кайызын-даа уткан.

Телевидение

«Кино аян-чуруктарының клуву».
15.45—**«Делегей панорамазы».**
16.15—16.25—Чапсар.
16.25—Өөнүг телекөргүзүг. **«13 сандай».** Хензиг көргүзүглер телетеатры.
17.30—**«Ye».** Информастыг программа.
18.00—Өөнүг телекөргүзүг. Эстрада концерти. Киевтен дамчыдылга.
18.30—Өөнүг телекөргүзүг. **«Эфирде — «Чалыы назын». «Чаа чыл планетада базымын өгелээн».**
19.15—Өөнүг телекөргүзүг. **«Көдээниҥ шагы».**
20.15—Өөнүг телекөргүзүг. Н. К. Рерихтиҥ чуруктарының делгелгезинден.
20.45—**«Беш чылдың доозукчу чылы».** СЭКП ТК-ның кежигүнү. Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, «Уралмаш» заводтуң диштиг дүгүйлер кестирикчилериниҥ бригадири А. И. Храмцов-биле беседа.
20.55—**«Отелло Дюлахазта».** Уран-чечен фильм. **«Мафильм»** (Венгрия).
22.20—22.30—Чапсар.
22.30—23.00—**«Ye».** Информастыг программа.

ЯНВАРЬ 6-ДА

КЫЗЫЛДАН

15.00—**«Эрги шагның байлары».** Телефильм.
15.45—Уругларга. **«Хар-кыс».** Мультфильм. **«Калифаист».** Фильм-тоол.
18.20—Телемедээлер.
18.30—**«Хоочун мастер».** Телефильм.
18.40—**«Улусчу контроль».** Дамчыдылга.
19.10—**«Уралмашчы Александр Храмцов».** Телефильм.
19.25—Телемедээлер.
19.40—Чарлалдар, реклама.
19.45—**«Атлантика».** Телешин. 1-ги, 2-ги сериялары.
21.35—23.00—**«Оканың огау».** Музыкалыг телефильм.

ЯНВАРЬ 5-ТЕ

МОСКВАДАН

9.00—Дамчыдылгалар программазы.
9.05—Өөнүг телекөргүзүг. **«Эртинелер хоорайының илбичизи»** деп хөй серия-лыг мультфильмниҥ баштайгы көргүзүү. 4-кү сериязы — **«Бастинданың хаан өргээзи».**
9.25—Өөнүг телекөргүзүг. **«Киноп рограмма». «Бүгү чүвени биликээр мен!».**
9.55—**«Ада-иелер, силерге».**
10.25—Концерт.
10.50—**«Орлёнок»** телестудияның аныяк корреспондентларының Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры М. И. Виноградова-биле ужуражылгазы.
11.50—Медээлер.
12.00—**«Совет Эвилелинге баараан бооп тур мен!»**
13.00—Өөнүг телекөргүзүг. **«Валькиниҥ парустары»** деп уран-чечен телефильмниҥ баштайгы көргүзүү.
14.10—Өөнүг телекөргүзүг. **«Музыкалыг киоск».**
14.40—Өөнүг телекөргүзүг.

КИНО

ЯНВАРЬ 5-ТЕ

«НАПЫРАЛ»: **«Сени шинме»** 9.20, 10.50, **«Чанитаның чаңы»** 12.40, 14.20, 16.00, 17.40, 19.20, 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: **«Али-Баба болгаш 40 дээрбечи»** 9.00, 10.30, 14.00, 15.10, **«Чай дээш беш»** 12.00, **«Италилериниҥ Россияга эдептиг ужуралдары»** 17.20, 19.15, 21.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: **«Сени шинме»** 10.00, 11.40, **«Дываажаҥ орааныың яблоктары»** 15.00, 16.50, 18.40, **«Оцеола»** 13.10, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: **«Мээҥ өөнүүм Мелекуш»** 10.00, **«Зоопаркта дедир-даван»** (кижочынды) 13.00, **«Сураглаттырып турар кижилер»** 14.30, 16.30, 18.20, 20.10 шактарда.

«ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫ: **«Индейжи Джонуҥ өлгени»** 12.00, **«Шынчы сөс»** 16.00, 18.00 шактарда.

ЯНВАРЬ 6-ДА

«НАПЫРАЛ»: **«От-бүле чоктa»** 9.50, 11.40 (хроника залынга), **«Аргада дамырак»** 9.40, 11.30, 13.20, 15.10, 17.00, 18.50 (кинопанорама), 21.10 шактарда.

«ПИОНЕР»: **«Али-Баба болгаш 40 дээрбечи»** 9.00, 10.30, **«Чай дээш беш»** 12.00, 14.00, 15.40, **«Чанитаның чаңы»** 17.20, 19.00, 20.40 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: **«Холуҥ сал, өөнүк»** 10.00, 11.50, **«Хамааты хептиг кижи»** 13.10, **«Италилериниҥ Россияга эдептиг ужуралдары»** 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: **«Кирин моорлаңар азы өскелерге кирери хоруглуг»** 10.00, 13.00, **«Дываажаҥ орааныың яблоктары»** 14.40, 16.30, 18.20, 20.00 шактарда.

«ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫ: **«Бичин дургун»** 12.00, **«Сураглаттырып турар кижилер»** 18.00, 20.00 шактарда.

Кызыл аэропортунуҥ бүгү хамаатыларга дыңнадыры болза: Абакан, Новосибирск болгаш Красноярск хоорайларже ужудар пассажирлерни 1975 чылдың январь 6-дан эгелээш, аэропорттуҥ чаа вокзалынга демдеглээр.

Пассажирлерни чаа аэровокзалга чедир экспресс автобус-биле Кочетов кудумчузунда «Детский мир» магазин чанындан эртеннинг 6 шактан эгелеп сөөртүр.

Пассажирлер билеттерин демдегледири-биле ужудуп үнериниҥ бир шак мурнунда аңаа келир ужурлуг.

Билеттерин демдеглетпээн пассажирлериниҥ ужарын чөпшээреве.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

КОРТУКТУҢ КАРААА «КӨСКҮ»

Аяң черге койгун оглу
Аяар шошкуп, оттап чораан.
Хүн-даа, хар-даа — бойдус шупту
Хүлүмзүрүп ойнап турган.
Хепертен-не эдеп дүрзү
Кедээзиге кестүп келген.
Араатан бе азы чүүл?
Агы-ла ак. Сагыжы чүл?
Кулактары самдар-самдар,
Кудуруунуҥ ужу селбер.
Оргазы — ушкан пөпг-ле.
Оо, богда, оршээзин-не!
Алдырбайн баар дээрге,
Адыр-даваг ынавайн барган.
Алгыыптар дээр орта,
Аанакайыҥ, үнү чанган.
Корткан койгун ол-ла черге
Хорүй берген— олурупкан:
Шимчээр болза, көрүп кааптар,
Шимээп база дыңналы бээр.
Караан чивеш кылырга-ла,
Хайлыг дүрзү шимчеш кыныр.
Кезе кайгааш туруятарга,
Кеденмишаан хевээр чыдар.
Ышчан турда, согур душ бооп,
Ыяштаан кижи чедип келген.
Бараа эдеп дүрзүнү ол
Балды-биле чык-ла кылган.
Карак-ла бо, демги чүве
Казыра дег дазыл бооп-тур.
Койгун оглу ыяткаштың
Хокпаңнадыр ыдыплаткан.

Ч. КАРА-КҮСКЕ.

О. Базыр-оолдуҥ чураны «Аттар» деп чуруу.

Кайбалык АКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ Индекс 667000

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ. Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-24, пропаганда кылдызының 23-54, харыысалгалыг секретарының 23-35, партийжи амыдыраа кылдызының 37-13, культура кылдызының 23-54, көдээ ажылагый кылдызының 21-47, үлетүүр кылдызының 22-64, чагаа кылдызының 41-27, информация база совет тургузуг кылдызының 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларының 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче болгаар.

Тиражы 16056. ЧАГЫГ № 82.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

ТС—00012

...тин Министрлер Чөвүделинин Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелинин типографиязы. (Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу бажың № 1).